

2489000

2490000

2491000

7627000

7627000

7626000

7626000

7625000

7625000

7624000

7624000

7623000

7623000

ARVOKKAAT TUULI- JA RANTAKERROSTUMAT

- Tuura -alue
- Natura 2000 -alue

0 500m

GTK

Karttatuloste © Geologian tutkimuskeskus
Pohjakartta © Maanmittauslaitos, lupa nro 7/MML/10
Suojelualueet © Suomen Ympäristökeskus

TUU-13-182

Turvekamm

Termusjärvi

434

431

420

426

2489000

2490000

2491000

TERMISJÄRVEN DYYNIT

Enontekiö

Tietokantatunnus: TUU-13-182

Arvoluokka: 3

Muodostuma: Tuulikerrostuma

Pinta-ala: 294,3 ha

Korkeus: 475 m mpy.

Karttalehti: 2814 08

Alueen suhteellinen korkeus: 56 m

2814 11

Muodon suhteellinen korkeus: 5 m

Sijainti: Muodostuma sijaitsee Enontekiön pohjoisosassa, Näkkälästä noin 13 kilometriä koilliseen, Pöyrisjärven lounaisrannalla.

Geologia

Termisjärven muodostuma koostuu tuulen kerrostamista suuntautumattomista ja heikosti suuntautuneista dyynikummuista ja kohti länttä ja länsiluodetta avautuvista laajakaarisista U:n muotoisista paraabelidyneistä. Dyyniselänteiden pituus on yleensä korkeintaan 400-500 metriä, mutta yhteen liittyneiden dyyniketjujen pituus saattaa olla huomattavasti suurempi. Dyynien idän ja kaakon puoleiset suojasivun rinteet ovat jyrkempiä kuin niiden tuulenpuoleiset vastasivut, jotka ovat loivia ja pitkiä. Dyynien korkeudet vaihtelevat 1,5-3,0 metriin, korkeimpien ollessa lähes viiden metrin korkuisia.

Mannerjäätikön reunan perääntyessä alueelta noin 10 300 vuotta sitten (Johansson et al. 2005) kohti lounasta syntyi Leppäjärveltä Näkkälän kautta Pöyrisjärvelle kulkevan harjun kerrostaneen jäätikköjoen suulle Pöyrisjärven jääjärvi. Jäätikköjoki kerrosti jääjärveen runsaasti hienoa hiekkaa ja harjun liepeille syntyi delta noin 420-430 metrin korkeustasolle. Jäänreunan perääntyessä etelälounaaseen jääjärvi purkautui alemmalle tasolle ja deltan pinta kohosi vedenpinnan yläpuolelle. Deltan pintaosan hieno hiekka joutui kuivuttuaan alttiiksi tuulen toiminnalle. Mannerjäätikön reunan suuntaisesti luoteesta puhaltaneet voimakkaat tuulet kuljettivat ainesta deltan pinnalla ja kerrostivat sen dyynikummuiksi ja paraabelidyneiksi.

Alueelle on muodostunut poropolkujen verkosto, joka on syntynyt porojen liikkuaessa räkkäaikaan mielellään harjujen ja dyynien lakialueilla. Kasvipeitteen rikkoonnuttua poluilta on tuuli päässyt pureutumaan korkeimpien dyynien lakialueille sekä vähitellen myös vastasivuille, jolloin kasvittomat alueet ovat laajentuneet tuulen kuljettaessa dyyniainesta pois selänneiltä. Tuulen kuluttamien alueiden syvyys vaihtelee muutamasta desimetristä 1,0-1,5 metriin, mutta paikoin tuulipurrot saattavat olla vieläkin syvempiä. Ilmasta tai ilmakuvista katsottaessa dyyniselänteet hahmottuvat kasvittomina kulutuspinnoina dyynien reunoja lukuun ottamatta. Tuulen kuluttamat kasvittomat alueet eivät ole aivan yhtenäisiä, sillä kasvittomien alueiden sisälle on jäänyt kasvillisuuden suojaamia pieniä kumpuja. Myös harjun pinnalla on paljaita kasvittomia alueita, joilta tuuli on kuljettanut hietaista hiekkaa pois. Paikoin harjun kasvittomien alueiden pinnalta on hienoin aines kulkeutunut pois ja jäljelle on jäänyt karkeampi aines, joka suojaa alempia kerroksia tuulen kulutukselta. Kohdealueen arvotus perustuu kartta- ja ilmakuvatulkintaan sekä aikaisemmin ennen arvotustyötä tehtyihin havaintoihin.

Biologia

Alueella ei ole tehty kasvillisuusinventointia. Aluetta peittävät harvapuustoiset tunturikoivikot, avoimet varpukankaat ja deflaatioaltaat sekä pienemmät hiekkapainanteet. Alueella on myös pienialaisia soita, soistumia ja tunturilampia (Suomen maanpeite 2006, Metsähallituksen kuviotiedot, peruskartta).

Maisema ja muut arvot

Tuulikerrostumat hahmottuvat kohtalaisesti sekä Pöyrisjärven suunnasta että muodostuman poikki kulkevan harjuselänteen päältä. Dyyniselänteitä peittävä harva tunturikoivikko kuitenkin peittää osan muodostumien hahmottumisesta. Muodostumalta avautuu kaunis järvimaisema koilliseen Pöyrisjärvelle, länteen Termisjärvelle ja etelään Termislompolon suuntaan. Dyynikumpujen ja selänteiden muotojen ja suuntauksen vaihtelut yhdessä niiden välissä olevien osittain soistuneiden ja lampien peittämien kulutuspainanteiden kanssa luovat monimuotoisuutta alueen sisäiseen maisemaan. Alue kuuluu kokonaisuudessaan Pöyrisjärven erämaa-alueeseen (FI1300103, EMA120003). Lisäksi muodostuma kuuluu Pöyrisjärven harju -nimisenä harjunsuojeluohjelmaan (HSO120137).

Kirjallisuus:

Johansson, P. (ed.) & Kujansuu, R. (ed.); Eriksson, B., Grönlund, T., Kejonen, A., Maunu, M., Mäkinen, K., Saarnisto, M., Virtanen, K. & Väisänen, U. 2005. Pohjois-Suomen maaperä : maaperäkarttojen 1:400 000 selitys. Summary: Quaternary deposits of northern Finland - explanation to the maps of Quaternary deposits 1:400 000. Geologian tutkimuskeskus. Espoo. 236 p.

Suomen maanpeite 2006. CLC2006 maankäyttö/maanpeite - tulkittu sateliittikuva-aineisto. Suomen ympäristökeskus.